

Så når vi miljömålen i Jämtlands län

Utmaningar och åtgärder 2017–2020

Länsstyrelsen
Jämtlands län

Omslagsbild
Katja Kircher, Maskot

Utgiven av
Länsstyrelsen Jämtlands län
December 2016

Beställningsadress
Länsstyrelsen Jämtlands län
831 86 Östersund
Telefon 010-225 30 00

Grafisk form
Ess Design

Löpnummer
2016:45 (Digital version)

Diarienummer
501-6893-2015

Publikationen kan laddas ner från Länsstyrelsens hemsida
www.lansstyrelsen.se/jamtland

Tillsammans når vi långt ...

Sveriges riksdag har som mål att till nästa generation lämna över ett samhälle där de stora miljöproblemen är lösta. Att verka för målen berör alla och förutsätter insatser från hela samhället. Det inbegriper såväl offentlig förvaltning och näringsliv som organisationer och enskilda människor. Vi måste alla, utifrån våra förutsättningar, bidra till miljömålen.

På regional nivå är det Länsstyrelsen som samordnar miljömålsarbetet samt föreslår åtgärder för miljöarbetets utveckling i länet utifrån de nationella målen. Vi kan konstatera att länet i ett nationellt perspektiv är framgångsrikt och har ett bra utgångsläge. Vi är till exempel en stor exportör av förnybar energi, vi har fantastiska naturmiljöer och livsmedel av högsta kvalitet. Låt oss vara stolta över det!

Men vi måste fortsätta arbetet för att nå målen. Några goda exempel återfinns som inspiration i rapporten. Den tar även upp de specifika förutsättningar och utmaningar som gäller för att nå målen i Jämtlands län. Framförallt presenterar vi de åtgärder som behöver genomföras för att vi ska nå eller närma oss målen här i Jämtlands län.

Åtgärderna beskriver både pågående och nya åtgärder. Vi vill visa på bredden i arbetet men vi vill också visa att många viktiga åtgärder redan genomförs. Åtgärdsprogrammet har tagits fram i bred samverkan mellan länets aktörer. Samverkan kommer att vara ytterst viktig i genomförandet av åtgärderna. Det är när hela samhället arbetar tillsammans som vi når bäst resultat.

I arbetet har vi belyst sambandet mellan miljömässig, social och ekonomisk hållbarhet. Exempelvis kan det vara att säkerställa att en specifik åtgärd genomförs utifrån ett genusperspektiv för att ge människor oavsett ålder och kön samma möjlighet att ta del av en viss åtgärd. Kunskap om ett mer jämställt åtgärdsarbete gör det också lättare att få genomslag för specifika åtgärder. Ekonomisk lönsamhet i jordbruket är dessutom avgörande för att nå exempelvis miljö kvalitetsmålet *Ett rikt odlingslandskap*.

Med detta åtgärdsprogram för miljömålen siktar vi i Jämtlands län mot att närma oss miljömålen till 2020. Nu gäller det att vi fortsätter vårt goda arbete. Allt bygger på att så många som möjligt hjälper till. I åtgärdsprogrammet finns föreslagna åtgärder för oss alla. Så välkommen du också!

Jöran Hägglund, landshövding

BEGRÄNSAD KLIMATPÅVERKAN

→UTMANINGAR

- » Begränsningar i transportsystem, till exempel tågtrafiken, kollektivtrafikens lönsamhet, bankapacitet, omlastningsplatser, samordning varudistribution
- » Begränsad tillgång på förnybara drivmedel
- » Begränsad tillgång på laddinfrastruktur i länet som helhet
- » Fortsätta vara ledande nettoexportör av förnybar energi utan att påverka andra miljömål negativt
- » Begränsningar i elnätkapaciteten
- » Att omsätta medvetenhet om klimatpåverkan till ett förändrat beteende
- » Utnyttja omställningen till fördel för regionens ekonomiska utveckling

→ ÅTGÄRDER 2017–2020

ÅTGÄRD	BESKRIVNING	FÖRESLAGEN AKTÖR
Genomföra åtgärderna i Jämtlands läns Klimatstrategi	<p>Arbeta för genomförande av åtgärdsplanerna i strategin, för att nå länets energi- och klimatmål 2020.</p> <p>Målsättningarna handlar om minskade utsläpp av växthusgaser, ökad energieffektivisering, ökad export av förnybar elenergi samt ökad medvetenhet om konsumtionens klimatpåverkan.</p> <p>Åtgärderna handlar bland annat om omställning från fossila till förnybara bränslen, förutsättningar för ökad andel av resandet genom gång, cykel och kollektivtrafik, bra tågtrafik till och från/ inom länet, resfria möten samt åtgärder för ökad medvetenhet om konsumtionens klimatpåverkan. Åtgärder finns också för ökad produktion av förnybar elenergi från sol och vind, samt för energieffektivisering av byggnader bland annat.</p>	<p>Länsstyrelsen, Regionen, kommunerna, Trafikverket, näringslivet, branschorganisationer, ideella organisationer, skolan, privatpersoner med flera.</p>

GOD BEBYGGD MILJÖ		
→UTMANINGAR		
<ul style="list-style-type: none"> » Utveckla transportinfrastruktur som gynnar en hållbar utveckling i regionen » Förbättra arbetet med översikts- och detaljplaner med inriktning på hållbarhetsfrågorna » Ta hänsyn till klimatförändringar i all planering » Bevara, utveckla och tillgängliggöra kulturhistoriskt värdefulla miljöer » Balansera bostadsbyggande med värnandet av jordbruksmark » Effektivisera resursanvändning och minska avfallsproduktion och energianvändning i bebyggelse 		
→ ÅTGÄRDER 2017–2020		
ÅTGÄRD	BESKRIVNING	FÖRESLAGEN AKTÖR
Genomföra Klimatstrategins åtgärder för hållbar kommunikation hållbart byggande och klimatanpassning	I Jämtlands läns Klimatstrategi finns åtgärder för minskat reseberoende, minskad klimatpåverkan vid resande, mer energieffektiva transporter samt klimatanpassning. 	Länsstyrelsen, kommunerna, Regionen
Aktualisera översiktsplanerna och fördjupade översiktsplaner i länets kommuner	Genom att integrera och ta hänsyn till miljö kvalitetsmålen i planerna kommer de naturligt in i processen. Kommunerna bör också identifiera områden med behov av fördjupade översiktsplaner och upprätta eller aktualisera dessa. 	Kommunerna
→ Ny åtgärd! Ta fram en regional målbild för <i>God bebyggd miljö</i> i Jämtlands län	Skapa en gemensam regional målbild som är mer anpassad till länets lokala strukturer. Med utgångspunkt i kommunernas svar på miljömålsenkät de senaste åren ska Länsstyrelsen och kommunerna diskutera och ta fram en regional målbild för vissa preciseringar.	Länsstyrelsen, kommunerna, Regionen
→ Ny åtgärd! Etablera ett regionalt forum för hållbar samhällsplanering	Aktörerna inom fysisk planering samverkar och utbyter erfarenheter för att bidra till en hållbar samhällsplanering i länet. Forumet ska träffas regelbundet och utveckla samverkan kring aktuella frågor/teman inom hållbar samhällsplanering, inklusive jämställdhet och barnperspektiv. 	Länsstyrelsen, kommunerna, Regionen, andra aktörer utifrån tema
→ Ny åtgärd! Implementering av Vattenplan Storsjön	En vattenplan med ställningstaganden för att trygga Storsjöns vattenkvalitet har utvecklats i samarbete mellan kommunerna Berg, Krokom, Åre och Östersund samt Regionen och Länsstyrelsen. Ställningstagandena ska implementeras i strategier, planer och prövningar som berör Storsjön.	Berg, Krokom, Åre, Östersunds kommuner, Länsstyrelsen, Regionen

→ ÅTGÄRDER 2017–2020		
ÅTGÄRD	BESKRIVNING	FÖRESLAGEN AKTÖR
→ Ny åtgärd! Implementera Styrdokumentet "Jordbruksmarken resurs att förvalta"	Länsstyrelsens grundsyn på jordbruksmarken, dess värde för livsmedelsproduktion samt hur jordbruksmarken ska förvaltas och inte vidare exploateras.	Länsstyrelsen, kommunerna
→ Ny åtgärd! Planera barns vardag för minskad skadlig solexponering och förbättrad utomhusmiljö	Kommuner och privata aktörer bör se över hur skolgårdar, förskolegårdar, parker och lekplatser är planerade och tillämpa Strålskyddsmyndighetens råd för att minska skadlig solexponering för barn. Översyn och åtgärdande av utomhusmiljön på skolor och förskolor bör också ske med fokus på tillgänglig yta, trafiksäkerhet, luftföroreningar och buller från närliggande gator, kulturmiljöer, pedagogiska möjligheter med mera. Utnyttja incitament i form av statliga bidrag. 	Kommunerna, skolor och förskolor, andra aktörer,
Regional kulturmiljöstrategi	Gemensam plattform för externt arbete med värdefulla kulturmiljöer i länet.	Länsstyrelsen
Kommunala kulturmiljöprogram	Ta fram förankrade program som anger hur värdefulla kulturmiljöer kan bevaras och utvecklas. Flera av länets kommuner har påbörjat arbete med att ta fram kulturmiljöprogram. Arbete bedrivs på olika sätt med olika förutsättningar i respektive kommun. Länsstyrelsen är en samordnande resurs. 	Kommunerna, Länsstyrelsen
→ Ny åtgärd! Strategi för byggnadsminnen	Se över urval så länets byggnadsminnen speglar samhället och den historiska utvecklingens komplexitet och mångfald, och underlätta för ägare till byggnadsminnen. Bilda nätverk för ägare till byggnadsminnen för kompetensutveckling.	Länsstyrelsen, fastighetsägare
→ Ny åtgärd! Översyn riksintressen kulturmiljö	Underlätta vid handläggning av planärenden för länsstyrelse och kommuner. Se över urval, avgränsningar och beskrivningar.	Länsstyrelsen
Kunskap om kulturmiljö	Öka och förmedla kunskapen om kulturarv och kulturmiljö för att främja en mångfald av kulturmiljöer som bevaras, används och utvecklas.	Länsmuseum, ideella föreningar, företag, hembygdsföreningar, församlingar, arkiv
→ Ny åtgärd! Förebyggande av avfall	För att främja det avfallsförebyggande arbetet i länet genomföra en eller flera delåtgärder: <ul style="list-style-type: none"> » En översyn av materialflöden samt avfallskartering genomförs i den egna verksamheten för att minska onödig resursförbrukning. » Regional samverkan för arbetet med förebyggande av avfall stärks med fokus på mat, textilier, schaktmassor samt byggande/rivning. » Företag, hushåll, barn och ungdomar informeras om hur uppkomsten av avfall kan förebyggas. Lättillgängliga sorteringsmöjligheter, insamlingsystem samt verksamheter för återanvändning utvecklas. 	Kommunerna, Regionen, statliga myndigheter, företag (producenter, handel, restauranger, hotell, bygg- och anläggning, avfallshandlingsföretag). Avfall Sverige, Mittuniversitetet, frivillig/intresseorganisationer, friskolor, fastighetsägare

GIFTFRI MILJÖ

→UTMANINGAR

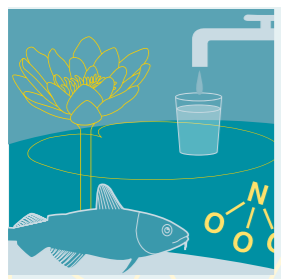
- » Minska exponeringen av miljö- och hälsofarliga ämnen i människors vardag
- » Få mer kunskap om förekomst av miljögifter
- » Minska utsläppen av miljögifter, i synnerhet till sjöar och vattendrag
- » Minska antalet förorenade områden
- » Ingen brytning av alunskiffer för att framställa uran

→ ÅTGÄRDER 2017–2020

ÅTGÄRD	BESKRIVNING	FÖRESLAGEN AKTÖR
Tillsyn och tillsynsvägledning	Tillsynsarbetet är ett viktigt verktyg för att minska utsläppen av miljö- och hälsofarliga ämnen till mark och vatten samt skador på naturen. Tillsynen handlar exempelvis om kemikalietillsyn och att medvetandegöra industrier om farliga ämnen i kemiska produkter, risk för föroreningar samt översyn av kontrollprogram. Vissa verksamheter behöver få information om Sevesolagstiftningen. Tillsynen bör i vissa fall planeras och samordnas i gemensamma projekt. Tillsynen behöver också ta hänsyn till effekterna av ett förändrat klimat.	Länsstyrelsen, kommunerna
Genomföra Regionalt program förorenade områden	Länsstyrelsen tar årligen fram ett regionalt program om arbete med förorenade områden i länet. Programmet syftar till att ge en bakgrunds- och lägesbeskrivning samt ange hur arbetet för en ökad åtgärdstakt ska ske inom både privat- och bidragsfinansierade områden. I programmet framgår prioriteringsgrunder, tillsynsmål, planerade aktiviteter inom tillsyn, tillsynsvägledning samt bidragsarbete där ansvarig saknas.	Länsstyrelsen, kommunerna
Bedriva och utveckla miljögiftsövervakning	Genomföra screening av miljögifter i olika matriser samt analysera miljögifter i fisk enligt regionala miljöövervakningsprogrammet. Resultaten ger ett underlag till miljömålsuppföljningen och statusklassning av vattenförekomster.	Länsstyrelsen
→ Ny åtgärd! Giftfritt Jämtland Härjedalen	Region JH samordnar arbetet att fasa ut farliga ämnen ur offentliga miljöer med fokus på barn och unga. Satsningen handlar om att öka kunskapen om varför och hur material och varor ska väljas för att minska exponeringen av farliga ämnen. Ett viktigt verktyg är krav i upphandling och inköp.	Regionen

→ ÅTGÄRDER 2017–2020

ÅTGÄRD	BESKRIVNING	FÖRESLAGEN AKTÖR
→ Ny åtgärd! Giftfri förskola	Arbetet med att fasa ut farliga ämnen från förskolor har påbörjats men behöver fortsätta. Region Jämtland Härjedalen vägleder inom samordningen för "Giftfritt Jämtland Härjedalen"	Kommunerna
→ Ny åtgärd! Kemikalieplan för länet	Att undersöka förutsättningarna och verka för en gemensam kemikalieplan för länets offentliga aktörer. Med stöd av en kemikalieplan kan bland annat offentlig upphandling styras mot kemikaliesmarta produkter och livsmedel.	Regionen, kommunerna
→ Ny åtgärd! Informationsinsatser för en giftfri vardag	Informationsinsatser för att medvetandegöra konsumenter om miljö- och hälsofarliga ämnen som de, och i synnerhet barn, kan exponeras för i vardagen. Konsumenter ska mer aktivt kunna avgöra vilka varor som är mer eller mindre lämpliga att köpa/ha i sitt hem. 	Länsstyrelsen, Naturskyddsföreningen, Regionen
→ Ny åtgärd! Nyttjande av konsumentmakt	Privatpersoner behöver använda sin konsumentmakt för att påverka utbudet av produkter och varor med mindre farliga ämnen. På grund av könsspecifika beteenden utsätts kvinnor och män i olika utsträckning av diverse farliga ämnen i sin vardag och bör därför öka sin medvetenhet om vilka ämnen de särskilt bör undvika. 	Privatpersoner
→ Ny åtgärd! Sammanställa, kvalitetssäkra och tillgängliggöra data/underlag/kunskap om miljögifter i länet	Öka kunskapen om miljögifter i våra vatten och användningen av de data vi har för att få säkrare bedömningar av behov av åtgärder. Sammanställa och kvalitetssäkra data, underlag och befintlig kunskap i egna databaser för att lätt kunna tillgängliggöra detta för olika ändamål.	Länsstyrelsen, kommunerna, vattenvårdsförbund
→ Ny åtgärd! Implementering av Vattenplan Storsjön	Implementera de ställningstaganden som kopplar till <i>Giftfri miljö</i> inom Vattenplan Storsjön. Exempel på dessa är informationsinsatser om miljögifter till allmänhet och verksamhetsutövare, arbete med tillförlitliga kontroll- och reservsystem samt rening av läkemedelsrester i kommunala avloppsanläggningar, inventering och riskklassning av förorenade områden inom pågående verksamheter, upprätta handlingsplaner för förorenade områden, översyn av uppställningsplatser för farligt gods, riktlinjer för användning av bekämpningsmedel, samordning och utveckling av miljöövervakning etcetera.	Berg, Krokoms, Åre, Östersunds kommuner, Länsstyrelsen, Regionen

VATTENMÅLEN

→ UTMANINGAR

- » Ökad miljöanpassning inom pågående vattenkraft och skogsbruk.
- » Öka åtgärdstakten för flottnings-skadade och vandringshinderspåverkade vattenmiljöer.
- » Minska försurningens effekter på vattenekologin.
- » Ökad vattenhänsyn vid fysisk planering och vattenverksamheter.
- » Större hänsyn till vattenanknutna kulturmiljöer.
- » Långsiktigt skydd av värdefulla vattenanknutna natur- och kulturmiljöer.
- » Hållbar utveckling av vattenbruk och fisketurism.
- » Planera för en långsiktig och säker dricksvattenförsörjning och öka skyddet av våra dricksvattentäkter.
- » Öka kunskapen om grundvattnets kvalitet och om länets övergödningssituation.

→ ÅTGÄRDER 2017–2020

ÅTGÄRD	BESKRIVNING	FÖRESLAGEN AKTÖR
Genomförande av vattenmyndighetens åtgärdsprogram	De åtgärder som redovisas i vattenmyndigheternas åtgärdsprogram behöver genomföras för att miljökvalitetsnormerna för vatten ska kunna följas, vilket utgör en väsentlig del i uppfyllelsen av vattenmålen. Länet är indelat i 21 olika vattensystem utifrån vattenförvaltningens grundstruktur om vattenförekomster. För varje vattensystem ska en åtgärdsplan göras där befintliga underlag och befintlig kunskap sammanställs och viktiga åtgärdsinsatser prioriteras för nästkommande förvaltningscykel.	Länsstyrelsen, Skogsstyrelsen, Trafikverket, andra myndigheter, kommunerna
→ Ny åtgärd! Riktad tillsyn enligt miljöbalken för att initiera miljöåtgärder	Genomföra tillsyn gentemot prioriterade vattenverksamheter i framtagna vattensystemplaner.	Länsstyrelsen
Prövning och tillsyn enligt miljöbalken	Verka för att miljömål och miljökvalitetsnormer uppnås och inte försämrats genom att nödvändiga försiktighetsmått och kontrollprogram genomförs och upprättas i samband med prövning och tillsyn enligt miljöbalkens kapitel 9 och 11.	Länsstyrelsen, kommunerna

→ ÅTGÄRDER 2017–2020

ÅTGÄRD	BESKRIVNING	FÖRESLAGEN AKTÖR
Åtgärder inom fysisk påverkan	Åtgärdsbehovet gällande fysisk påverkan är väldigt stort. Exempel på åtgärder som behöver genomföras är restaurering av vattendrag (utläggning av block, sten, lekgrus, breddning av vattendrag och öppnade av sidofårar, igenläggning av diken etcetera.) som påverkats från tidigare flottningsverksamhet samt inventering och avlägsnande av vägtrummor som utgör vandringshinder. Även information kring varför detta arbete är angeläget behövs för att motivera tänkbara aktörer, och även om vilka möjligheter som finns att söka ekonomiskt stöd för dessa åtgärder. Att söka olika former av ekonomiska medel är en viktig del för att skapa resurser för åtgärdsarbetet.	Länsstyrelsen, kommunerna, Vattenråden, fiskevårdsområden, Trafikverket, skogsbolag, markägare, vägsamfälligheter
Kalkning av försurade sjöar och vattendrag	Att genom kalkning bevara och upprätthålla det biologiska livet i sjöar och vattendrag som drabbats av skador orsakade av antropogen försurning. Kalkning ska ske till dess att det sura nedfallet och effekterna av detta har nått en för det biologiska livet oskadlig nivå.	Länsstyrelsen, kommunerna
→ Ny åtgärd! Ökad kunskap om skogsbrukets försurande effekter på sjöar och vattendrag	Kartlägga vilka områden i länet där skogsbruket kan påverka sjöars och vattendrags försurningskänslighet. Utbilda skogsnäringen om skogsbrukets effekter på försurning av sjöar och vattendrag, vilka åtgärder näringen kan bidra med, samt på vilka platser det behövs åtgärder.	Länsstyrelsen, Skogsstyrelsen
Genomföra åtgärdsprogram för hotade vattenanknutna arter, främst flodpärlmussla och flodkräfta	Att öka kunskapen om utbredning och populationsstorlek och genomföra prioriterade åtgärder för länets hotade sötvattensarter, främst flodpärlmussla och flodkräftor. Återintroduktion av flodkräfta och flodpärlmussla, samt inventering och dokumentering av länets bestånd.	Länsstyrelsen
→ Ny åtgärd! Bilda Vattenråd för Indalsälven och Ljungan	Vattenråden kan vara en viktig aktör inom det samlade vattenvårdsarbetet, inte minst för att möjliggöra lokal förankring och ett underifrån perspektiv i hela vattenförvaltningsarbetet. För Ljusnan och Ångermanälven finns fungerande vattenråd. 	Kommunerna, verksamhetutövare, fiskerättsorganisationer, Länsstyrelsen, intressegrupper
Långsiktigt skydd av de värdefullaste vattenmiljöerna	Många värdefulla vatten saknar ännu ett långsiktigt skydd och bildandet av naturreservat för värdefulla vattenmiljöer behöver öka.	Länsstyrelsen
→ Ny åtgärd! Information om vatten	Det finns ett stort behov av ökad information om och mötesplatser för vattenfrågor av olika slag och på olika nivåer, både inom och mellan organisationer och ut mot privatpersoner. Temaveckor och seminarier serier kan med fördel ordnas kring aktuella vattenfrågor. 	Kommunerna, Länsstyrelsen, Skogsstyrelsen, Regionen, Jämtlands läns Fiskevatten-ägareförbund

→ ÅTGÄRDER 2017–2020

ÅTGÄRD	BESKRIVNING	FÖRESLAGEN AKTÖR
→ Ny åtgärd! Implementering av Vattenplan Storsjön	En vattenplan med ställningstaganden för att säkra Storsjöns vattenkvalitet och de värden som miljön i och kring sjön erbjuder har utvecklats i samarbete mellan kommunerna Berg, Krokoms, Åre och Östersund samt Regionen och Länsstyrelsen. Vattenplanens ställningstaganden omfattar i huvudsak frågeställningar kopplade till Storsjöns vattenkvalitet, upplevelsevärden och landskapsbild, vilka alla bidrar till att nå miljökvalitetsmålet <i>Levande sjöar och vattendrag</i> .	Berg, Krokoms, Åre, Östersunds kommuner, Länsstyrelsen, Regionen
→ Ny åtgärd! Vattenhänsyn i fysisk planering	Gemensamma riktlinjer och verktyg behöver tas fram för att nå en ökad vattenhänsyn i fysisk planering. Även kopplat till Klimatstrategin. God samverkan inom och mellan kommunerna i vattenfrågor behövs, exempelvis genom inrättande av "vattengrupper" som samverkar över avdelnings- och förvaltningsgränser.	Kommunerna, Länsstyrelsen
Regional vattenförsörjningsplan	Uppdatering av regional vattenförsörjningsplan utifrån ny kunskap från kommunala vattenförsörjningsplaner eller vattenplaner samt nya karterings- och informationsunderlag.	Länsstyrelsen
→ Ny åtgärd! Kommunala vatten- och avloppsplaner	Alla kommuner behöver ta fram VA-planer som inbegriper vatten- och avloppsförsörjning och enskilda (små) avlopp, med god samordning mellan kommuner och Länsstyrelsen.	Kommunerna, Länsstyrelsen
→ Ny åtgärd! Dagvattenstrategier	Kommunala strategier för dagvatten behöver tas fram med god samordning mellan kommuner.	Kommunerna
Vattenskyddsområden	Nya vattenskyddsområden behöver inrättas och äldre revideras så att alla kommunala dricksvattentäkter har ett aktuellt skydd enligt miljöbalken. Tillsyn inom vattenskyddsområden behöver också utföras då det är en viktig del i skyddet av dricksvatten.	Kommunerna, Länsstyrelsen
→ Ny åtgärd! Stärka skyddet för och öka kunskapen om enskilda och samfälliga vattentäkter	Olika verktyg måste användas för att åstadkomma ett ändamålsenligt skydd för större enskilda och samfälliga vattentäkter, exempelvis tillsyn, skydd, samverkan, förebyggande åtgärder etcetera. Informationsmaterial tas fram i samverkan mellan kommunerna och Länsstyrelsen. Informations- och mätkampanjer för att öka kunskapen om vattenkvaliteten i enskilda brunnar och större enskilda vattentäkter. 	Kommunerna, Länsstyrelsen
→ Ny åtgärd! Alternativ till vägsalt	Verka för att utreda miljöpåverkan av och alternativ till vägsalt i känsliga områden där saltet kan tränga ned i grundvattnet och försämra grundvattenkvaliteten, särskilt i områden med dricksvattenuttag.	Trafikverket, kommunerna, Länsstyrelsen
Miljöövervakning av vattenmiljöer	Miljöövervakning av sjöar, vattendrag och grundvatten görs i enlighet med det regionala miljöövervakningsprogrammet för att följa tillstånd i länet och effekter av klimatförändringar. Här ingår även miljöövervakning av nedfall av försurande och övergödande ämnen i fjäll- och skogsområden.	Länsstyrelsen

→ ÅTGÄRDER 2017–2020

ÅTGÄRD	BESKRIVNING	FÖRESLAGEN AKTÖR
→ Ny åtgärd! Sammanställa, kvalitetssäkra och tillgängliggöra data/underlag/kunskap om länets vatten	Öka kunskapen om våra vatten och användningen av de data vi har för att få säkrare bedömningar gällande behov av åtgärder samt tillståndet i miljön. Sammanställa och kvalitetssäkra data, underlag och befintlig kunskap om länets vatten i egna databaser och hos nationella datavärddar för att lätt kunna tillgängliggöra detta för olika ändamål.	Länsstyrelsen, kommunerna, vattenvårdsförbunden
Verka för hållbart vattenbruk	Minska miljöbelastningen från fiskodlingarna i länet och främja utveckling av ny teknik. Genom tidsbegränsade tillstånd och en fungerande egenkontroll kan påverkan på recipienten följas, branschen utvecklas och miljöbelastningen från fiskodlingarna i länet hållas på en acceptabel nivå.	Länsstyrelsen, kommunerna
Regional förvaltning av fiskbestånd och fiske	Länsstyrelsen har det regionala statliga ansvaret för fiskevården och fisket förvaltas lokalt av fiskevårdsorganisationer. En fortsatt utbrett samarbete mellan Länsstyrelsen och dessa organisationer är en förutsättning för en god och effektiv förvaltning för ett hållbart fiskbestånd. Uppföljning av fiskekortsförsäljning är ett viktigt verktyg för att mäta effekter av genomförda fiskevårdsåtgärder och fisketurismprojekt som genomförts sedan tidigt 90-tal.	Länsstyrelsen, fiskevårdsorganisationer
→ Ny åtgärd! Strategi för kulturmiljöer vid sjöar och vattendrag	Vägledande dokument för det interna arbetet vid kulturmiljö. 	Länsstyrelsen
Kunskap om kulturmiljö	Öka och förmedla kunskapen om kulturarv och kulturmiljö för att främja en mångfald av kulturmiljöer som bevaras, används och utvecklas.	Länsmuseum, ideella föreningar, företag, hembygdsföreningar, församlingar, arkiv
→ Ny åtgärd! Specialinventeringar av forn- och kulturlämningar	Ny kunskap om forn- och kulturlämningar i ej inventerade områden. Bedriva metodutveckling och riktade inventeringar vid sjöar och vattendrag, i skog och fjäll. 	Länsstyrelsen

LEVANDE SKOGAR

→ UTMANINGAR

- » Bevara och utveckla natur- och kulturvärden, inklusive biologisk mångfald
- » Implementera skonsammare och bättre anpassade brukningsmetoder
- » Skydda naturliga skogsmiljöer och speciellt de unika kalkbarrskogar som Jämtlands län har ett internationellt ansvar för
- » Skapa en utveckling mot grön infrastruktur för att minska fragmenteringen av populationer och livsmiljöer på landskapsnivå
- » Möjliggöra ekonomiska resurser för att ersätta privata markägare med hög andel nyckelbiotoper

→ ÅTGÄRDER 2017–2020

ÅTGÄRD	BESKRIVNING	FÖRESLAGEN AKTÖR
Hänsyn i skogsbruket – Målbilder	Skogssektorn har i bred samverkan tagit fram ett antal gemensamma målbilder för god miljöhänsyn. Målbilderna talar om vilken hänsyn som skogsbruket i genomsnitt behöver ta vid skogsbruksåtgärder i olika miljöer. Dessa skall nu implementeras.	Holmen Skog, Norrskog, Stora Enso, Meraskog och SCA*
Hyggesfritt skogsbruk	Hyggesfritt skogsbruk är ett sätt att bruka vissa skogar utan kalavverkning. Motiven varierar och kan vara natur-, kultur- eller sociala värden. I tätortsnära skogar kan metoden vara ett alternativ för att behålla rekreativvärden.	Bergs kommun, Bräcke kommun, Åre kommun, Östersunds kommun*
Forum <i>Levande skogar</i>	Ett forum där man utbyter erfarenheter kopplat till åtgärderna med 1–2 träffar/år och där arbetet med miljömålet <i>levande skogar</i> kontinuerligt följs upp. 	Skogsstyrelsen, Länsstyrelsen, skogsbolag, kommuner, samebyar och ideella organisationer
Naturvårdande skötsel	Många aktörer i länet jobbar med naturvårdande skötsel. Med naturvårdande skötsel avses alla typer av åtgärder i naturskogslänkande eller kulturpräglade skogar som syftar till att bevara eller gynna den biologiska mångfalden. Några exempel kan vara naturvårdsbränning, återskapande av lövträdssuccessioner, skogsbete med mera.	Länsstyrelsen, Skogsstyrelsen, Holmen Skog, Orangutang Skog och Naturvård, SCA och Sveaskog*

* Frivilliga åtaganden har lämnats in till Länsstyrelsen kring dessa åtgärder.

→ ÅTGÄRDER 2017–2020		
ÅTGÄRD	BESKRIVNING	FÖRESLAGEN AKTÖR
Natur- och kulturmiljöhänsyn i skogen	Genom inventeringar, utbildningsinsatser, rådgivning och bättre samordning förbättra hänsynen till forn- och kulturlämningar i länet. 	Länsstyrelsen, Skogsstyrelsen
Informellt skydd-frivilliga avsättningar	En frivillig avsättning är ett område som markägare frivilligt, utan ekonomisk ersättning undantar från vanlig skogsproduktion.	Certifierade markägare/skogsbolag
Formellt skydd i form av naturreservat	Vanligaste formerna av formellt skydd är naturreservat, biotopskydd eller naturvårdsavtal, för att skydda natur- och livsmiljöer från skadliga ingrepp och tillgängliggöra dem för friluftsliv.	Länsstyrelsen, Skogsstyrelsen
Förvaltning och information - skyddade områden	Förvaltning kan röra sig om att tillgängliggöra den skyddade naturen genom markering av gränser, röjning av stormfällada träd, underhåll av skyltar, stigar och rastplatser med mera. Information ska finnas i och om de skyddade områdena.	Länsstyrelsen
Åtgärdsprogram för hotade arter	Åtgärdsprogram för hotade arter genomförs. Viktiga livsmiljöer för dessa arter förbättras.	Länsstyrelsen
Inventering skyddsvärda områden	Identifiering av natur- och livsmiljöer med höga naturvärden som i förlängningen kan skyddas mot skadliga ingrepp, samt naturvärdesinventeringar.	Länsstyrelsen, Skogsstyrelsen, skogsbolag, ideella organisationer
→ Ny åtgärd! Arbete för en grön infrastruktur	Alla typer av aktörer med skogsanknytning inbjuds att delta i arbetet med grön infrastruktur. Arbetet sker bland annat inom forumträffarna för <i>Levande skogar</i> , där myndigheter, skogsnäring, ideella föreningar med flera regelbundet möts. 	Länsstyrelsen, Skogsstyrelsen
→ Ny åtgärd! Ökad kunskap om skogsbrukets försurande effekter på sjöar och vattendrag	Kartlägga vilka områden i länet där skogsbruket kan påverka sjöars och vattendrags försurningskänslighet. Utbilda skogsnäringen om skogsbrukets effekter på försurning av sjöar och vattendrag, vilka åtgärder näringen kan bidra med, samt på vilka platser det behövs åtgärder.	Länsstyrelsen, Skogsstyrelsen
Kunskap om kulturmiljö	Öka och förmedla kunskapen om kulturarv och kulturmiljö för att främja en mångfald av kulturmiljöer som bevaras, används och utvecklas.	Länsmuseum, ideella föreningar, företag, hembygdsföreningar, församlingar, arkiv
→ Ny åtgärd! Samverkansprocess om nyckelbiotoper (Nationell åtgärd)	Utifrån framtagna nulägesbeskrivningen utveckla arbetssätten med nyckelbiotoper och att skapa ökad samsyn om det arbetet och om ansvar för och förväntningar på olika aktörer.	Skogsstyrelsen, andra myndigheter, skogsbruk, ideella organisationer, forskning och certifieringsorganisationer
→ Ny åtgärd! Regionalt programarbete utifrån det nationella skogsprogrammet	Åtgärder och samsyn för att stärka ett hållbart skogsbruk	Länsstyrelsen, Skogsstyrelsen, skogssektorn med flera

ETT RIKT ODLINGSLANDSKAP

→ UTMANINGAR

- » Lönsamheten i länets jordbruksföretag
- » Bibehålla och öka antalet hektar jordbruksmark
- » Öka antalet betande djur
- » Lyfta och utveckla mervärdet i Jämtländsk livsmedelsproduktion med ökad medvetenhet och efterfrågan hos konsumenterna
- » Skydda och gynna biologisk mångfald och kulturvärden i odlingslandskapet
- » Bevara och utveckla länets fåbodar och fjällnära gårdar
- » Jordbrukets anpassning till ett förändrat klimat

→ ÅTGÄRDER 2017–2020

ÅTGÄRD	BESKRIVNING	FÖRESLAGEN AKTÖR
Alla aktiva jordbruksföretag som bidrar till ett rikt odlingslandskap	Det aktiva jordbruket är den alltigenom viktigaste parametern för att ett rikt odlingslandskap ska bevaras, gynnas och utvecklas.	Länets jordbruksföretag
→ Ny åtgärd! Framtagande av regional livsmedelsstrategi	Handlingsplan för en fortsatt produktion av livsmedel i vår region. 	Torsta, LRF, Regionen, Länsstyrelsen
Landsbygdsprogrammet 2014–2020	Landsbygdsprogrammet syftar till att utveckla landsbygden. Miljö, hållbar utveckling och innovation är prioriterat.	Länsstyrelsen
Hantera de statliga och EU-finansierade jordbruksstöden	Att ekonomiskt bidra till ett aktivt och hållbart jordbruk, vilket är en förutsättning för fortsatt brukande av jordbruksmark.	Länsstyrelsen
→ Ny åtgärd! Nyttjande av konsumentmakt	Privatpersoner behöver använda sin konsumentmakt för att påverka utbudet av klimatsmarta och närproducerade livsmedel	Privatpersoner
→ Ny åtgärd! Implementera Styrdokumentet "Jordbruksmarken naturresurs att förvalta"	Länsstyrelsen har tagit fram en grundsyn på jordbruksmarken, dess värde för livsmedelsproduktion, biologisk mångfald och estetiska värde, samt hur jordbruksmarken ska förvaltas och inte vidare exploateras.	Länsstyrelsen, kommunerna

→ ÅTGÄRDER 2017–2020

ÅTGÄRD	BESKRIVNING	FÖRESLAGEN AKTÖR
→ Ny åtgärd! Informationsinsatser om jordbruket i länet	Öka kunskapen och medvetenheten om jordbruket i länet. Till exempel genom att anordna studieresor med besök på jordbruksföretag i länet för nyckelpersoner inom areell näring och för allmänheten.	Länsstyrelsen
Rådgivning och kompetensutveckling	Samordnad rådgivning och gruppträffar för länets jordbruksföretagare inom ramen för <i>Ett rikt odlingslandskap, Ekologisk produktion och Greppa näringen</i> . 	Länsstyrelsen
Upprätta Åtagandeplaner för marker med höga natur- och kulturvärden	Identifiera, gynna och bevara jordbruksmarker (ängs- och betesmarker, skogsbeten och fåbodbeten) med höga natur- och kulturvärden. Detta genom att upprätta Åtagandeplaner riktade till jordbruksföretagare med beskrivning av lämplig markskötsel.	Länsstyrelsen
→ Ny åtgärd! Initiera projekt för restaurering av överloppsbyggnader	Restaurera byggnader i odlingslandskapet som inte längre används, men som har ett kulturmiljövärde. Restaureringen kommer att ske på byggnader som ligger inom riksintresse för kulturmiljö.	Länsstyrelsen
Kunskap om kulturmiljö	Öka och förmedla kunskapen om kulturarv och kulturmiljö för att främja mångfald av kulturmiljöer som bevaras, används och utvecklas.	Länsmuseum, ideella föreningar, företag, hembygds-föreningar, församlingar, arkiv
→ Ny åtgärd! Informationsinsatser om fåbodbruket	Att synliggöra och öka medvetenheten och kunskapen om den fåbodkultur som finns i länet. Till exempel genom att anordna workshop/studiedag för nationella myndigheter och politiker (riksdag, region och kommun), där fåbodkulturens nytta och möjligheter (upplevelseturism, arbetstillfällen) synliggörs, samt den problematik som finns att bedriva fåbodbruk. Informera och ta fram informationsmaterial till allmänheten, kommunala tjänstemän och till skogsnäringen. 	Länsstyrelsen, Föreningen Sveriges fåbodbudare, Jamtli
Kursen Hållbar kunskap i kulturresevatet	Sprida traditionella kunskaper och hantverksmetoder som gynnar biologisk mångfald och kulturmiljövärden. Samverkan med Bäckedalsfolkshögskola, Lillhärjåbyggets kulturförening och Länsstyrelsen. 1-årig utbildning som till stor del är förlagd i kulturresevatet. I utbildningen ingår moment som är viktiga att kunna om man ska driva en fåbod traditionellt.	Länsstyrelsen, Bäckedals folkhögskola, Lillhärjåbyggets kulturförening
→ Ny åtgärd! Ökad hänsyn till fåbodarna i skogsbruket	Genom bättre information inför skogsavverkning kan ökad hänsyn tas till fåbodarna. Det behöver säkerställas att den information som Länsstyrelsen har om länets fåbodar kommer Skogsstyrelsen till del. Skogsstyrelsen sin tur behöver i samband med avverkningsanmälningar kontrollera att hänsyn tas till fåbodarna.	Länsstyrelsen, Skogsstyrelsen

STORSLAGEN FJÄLLMILJÖ

→ UTMANINGAR

- » Ett förändrat klimat
- » Hållbar utveckling av rennäringen
- » Minska omfattningen av markskador orsakade av terrängkörning
- » Minska störningar och negativ påverkan från exploatering
- » Begränsa negativ påverkan från det ökande och förändrade friluftslivet och turismen
- » Skydda särskilt värdefulla miljöer och ekosystem från ingrepp och följa miljötillståndet genom miljöövervakning
- » Värna om fjällens forn- och kulturlämningar, samiska kulturmiljöer, fäbodar och fjällnära gårdar

→ ÅTGÄRDER 2017–2020		
ÅTGÄRD	BESKRIVNING	FÖRESLAGEN AKTÖR
→ Ny åtgärd! Länsgemensam åtgärdsplan för <i>Storlagen fjällmiljö</i> tas fram 2017	Under 2017 ska en regional handlingsplan för att nå målet <i>Storlagen fjällmiljö</i> tas fram. Länsstyrelsen bjuder in till dialog. Arbetet med åtgärdsplanen bör i ett tidigt skede jämställdhetsintegreras. 	Länsstyrelsen i samverkan med berörda aktörer
→ Ny åtgärd! Nationalparksprocess Våådalen–Sylarna–Helags	Naturvårdsverket och Länsstyrelsen driver projektet som kan leda till att en ny nationalpark bildas. I slutet av 2017 ska alla synpunkter sammanställas och utifrån det ska ett beslut tas om vi ska gå vidare med ett bildande.	Länsstyrelsen i samverkan med berörda aktörer
Informationsinsatser – terrängkörning	Arbetet med informationsinsatser fortsätter för att öka kunskapen om tillåten och otillåten terrängkörning på snötäckt mark och barmark.	Länsstyrelsen, Polisen
Samråd för organiserad verksamhet i fjällmiljö	Antalet större tävlingsarrangemang i fjällmiljö ökar. Ställer krav på samråd kring all organiserad verksamhet på renbetesfjäll.	Länsstyrelsen
Riktad tillsyn av snökoterkörning inom regleringsområden	Stävja och förbygga olovlig skoterkörning inom regleringsområden i fjällen. Riktade tillsynsinsatser delvis i samarbete med polis och polisflyg.	Länsstyrelsen, Polisen
→ Ny åtgärd! Dialog med länets samebyar om terrängkörning	Länsstyrelsen planerar dialog med länets samebyar kring terrängkörning.	Länsstyrelsen, samebyarna
→ Ny åtgärd! Särskilt projekt kring sommarleder som frekvent nyttjas för cykling	Kanalisering av cykling för att uppnå minskat markslitage och skada på naturmiljön av hårt cykeltryck. Genomförande av särskilt projekt för att hantera cykling i Våådalsområdet, bland annat genom informationsinsatser samt förstärkningar i terrängen. Uppföljande verksamhet planeras.	Länsstyrelsen
Miljöövervakning av växter och djur – fjällfåglar, smågnagare i fjällen och fjällvegetation	Fortlöpande arbete med miljöövervakning inom regionala och nationella miljöövervakningsprogram.	Länsstyrelsen
→ Ny åtgärd! Specialinventeringar av forn- och kulturlämningar	Ny kunskap om forn- och kulturlämningar i ännu ej inventerade områden. Bedriva metodutveckling och riktade inventeringar vid sjöar och vattendrag, i skogen och fjällen.	Länsstyrelsen, Gaaltje
Kunskap om kulturmiljö	Öka och förmedla kunskapen om kulturarv och kulturmiljö för att främja en mångfald av kulturmiljöer som bevaras, används och utvecklas.	Länsmuseum, ideella föreningar, företag, hembygds-föreningar, församlingar, arkiv

Länstyrelsen Jämtlands län

Postadress: 831 86 Östersund
Besöksadress: Residensgränd 7
Telefon: 010-225 30 00
jamtland@lansstyrelsen.se
www.lansstyrelsen.se/jamtland